

fürge, találékony lebujzene az övé. Csak hát Dobayék Daisyje nem lebujban játszódik, hanem az elgyötört, darabjaira szaggatott, genitáliára csupasztatott emberi férfi-nő test terepén; és Esterházy Daisyjében is a jelképeség, a fikció felé igyekezett a kocsmahelyszín, az alant. Darvas jelenséggént és a muzsikájával is angyali. Amit játszik, abban nem izzik semmi pokoli. Vallai ülve eljátssza, hogy Valaki (az Úr?) rátette tenyerét a ficánkoló testekre. Darvas a billentyűk árasztotta hangokkal nem vezet rá arra, hogy Valaki Más (az Ördög?) a tenyérre is rátenerel: nem engedi megremegni.

A Daisy tarka és invenciózus, de nem eléggé öntörvényű színmű, azaz opera. Az R. S. 9-ben

„nehezebb” is lett, meg „könnyebb” is, vagyis egyik sem. Az estnek prima a hangulata - és szolidan átlagos a színvonala. Amit látunk: „darszerű dolog”.

Esterházy Péter: Daisy (R. S. 9. Stúdiószínház)
írta: Esterházy Péter. Zeneszerző: Darvas Ferenc. *Diszlettervező: Khell Zsolt. Jelmeztervező: Veres Dóra. Koreográfus: Brieber János. Dramaturg: Lábán Katalin. Rendező: Dobay Dezső.*
Szereplők: Darvas Ferenc, Vallai Péter, Szemerédy Virág, Mesz Rita, Guba István, Németh Ildikó, Veres Dóra, Kókai István, Németh Kriszta, Turi Hajnal, Kassai László, Nagy Ferenc, Zoltán Enrique, Frankó Emília.

árt az oldott hangulat. Goldoni darabja pedig kedves és ártalmatlan emberek mulatságos törtéirainak anekdotatára. Minden jel arra mutatott tehát, hogy a darab ideális választás.

Am a színpadra állítás nehézségei éppen azokból a jellegzetességekből adódnak, amelyek oly csábítóvá tették a darabot a kecskemétiak szemében. Nincsenek benne főszerepek (illetve mindegyik az), mindenki egyformán fontos (illetve nem igazán az), s így az árnyaltabb alakításra senkinek sem lehet elég tere és ideje, mivel egy jó ritmusú játékban mindent elnyel a karakterszerepek színes és riccsajos kavalkádja. Ráadásul a cserfes asszonyokról és hamar felfortyanó urairól szóló tanmese a maga replikákkal fűszerezett epikusságában inkább életképszerű, mint drámai. Ezért a rendezőnek nem szabad magát a történetet túl komolyan venni, a mondvacsinált konfliktusnál sokkal fontosabb a jellegzetes olasz tájban bonyolódó játék atmoszférája, a fények, a színek, a beszűrődő hangok, a formák és a mozdulatok összehatása. A feladat nehéz: hangulatot kell rendezni.

Lendvai jól fogott a dologhoz, amikor a történetet mintegy kétszáz évvel későbbre és hatszáz kilométerrel délebbre helyezte: a XVIII. századból és Velence környékéről a XX. század elejének Dél-Olaszországába. A színpadkép a klasszikus maffiafilmek közegét idézi. A balkonos házak közé ékelt sikátorokban lödörgő sapkás halászkok, az elhízott, öltönyös gorillák, a gramofonból recsegő canzonék világa több asszociációt kelt (főleg Coppola és Brian de Palma révén), mint Goldoni mesészerűen távoli kora. Ha Szicília környékén vagyunk, a laikus néző számára hihetőbbek lesznek a féltékenység már-már beteges megnyilvánulásai, de ennél is fontosabb, hogy az ötlet kapcsán létrejöhettek néhány eredeti szerepértelmezés.

A rendező például Vicenzóból, a falu bölcseiből (Budai László), Don Vicenzót, azaz „kereszt-apát” csinált, s ezzel a figura valamennyi jelenete szellemesen átértelmeződött. Az egyébként elég érdektelen kikötőbeli epizódból - amikor Vincenzo halakat vásárol Toniéktól - mulatságos szcena lesz, amelyben a maffiózó az alázatosan hajbókoló halászkótló „védelmi pénz” gyanánt beszedi járandóságát. Mikor Titta Nane végezni akar Toffolóval, pisztoly után kutatva benyúl az öreg vajszerű öltönye alá; persze nem találja a fegyvert, Don Vicenzónak nincs szüksége ilyes-mire, hiszen árnyékként követi egy élő fegyver, egy, a nyakig begombolt fehér ing fölött rezzenéstelen arcot viselő hústorony. A másik telitalálat a jegyző alakjának pontos értelmezése. Az eddig általam látott Chioggiai-előadásokban nem vették figyelembe, hogy Goldoni nem a bírót, hanem a jegyzőt használta fel a tyúkper lebonyolítására. Ezért aztán Kocsó Gábor azt játssza el, hogy mivel a főbíró éppen Velencében van, a

TASNÁDI ISTVÁN

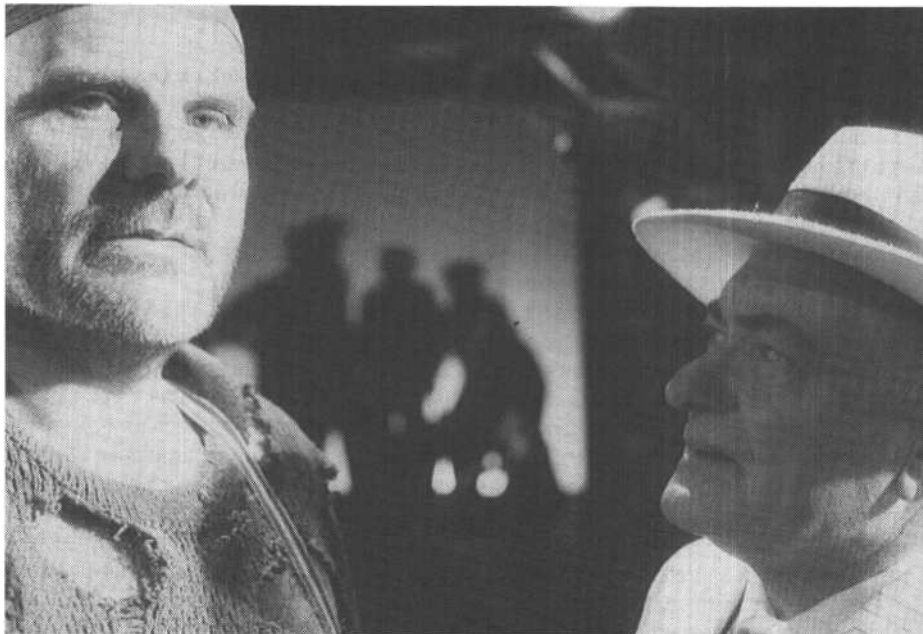
DON VICENZO NÉPE

GOLDONI: CHIOGGIAI CSETEPATÉ

Három évvel ezelőtt ezzel a Goldoni-darabbal debütált Szegeden Árkosi Árpád és csapata; az új kecskeméti főrendező, Lendvai Zoltán most ugyanezt a klasszikus komédiát választotta, hogy a város-

nak és a szakmának bemutassa az újjászervezett társulatot. Nem véletlen egybeesésről van szó, a *Chioggiai* csetepaté ugyanis kiválóan alkalmas effajta reprezentatív célokra, mivel sok egyenrangú szerep van benne, ráadásul ezek nagy része női, méghozzá hálás női szerep. A darabválasztást egyrészt nyilván az indokolta, hogy a társulat új tagjai egyenlő eséllyel adhassanak ízelítőt tehetségükből, másrészt az ismerkedéshez nem

Kovács Lajos (Fortunato) és Budai László (Don Vincenzo)

mindig második helyre szorított hivatalnok végre kiélvezheti, hogy néhány napra ő lehet élet és halál ura. A jegyzőnek nincs elég ideje, hogy pümködsi királyságát kihasználva szeretőt szerezzon magának, ezért tehát a nagy sietség, hogy mindenkit összeboronáljon, és közben Checcának is szerezzon egy megfelelő, mulya férjet. Kocsó szellemesen mutatja meg a gátlásos szoknyabolondot, a behúzott nyakkal fölnyeneskedő vidéki „középkádert”, de a második felvonásban, amikor neki kellene megadnia a játék ritmusát, már nem bír új energiákat mozgósítani, és kissé beleszürkül jól kitalált, ám kellően végig nem gondolt szerepébe.

Bár a sok epizódfigurából álló darabban senkinek sincs elég tere a lélektanilag hiteles megjelenítésre, a színészek tipizálás helyett többnyire mégis ezzel próbálkoznak. Ezért olyan sok az ígéretes, de töredékes alakítás. A legösszetettebb figurát Naszlady Éva formálja. Kamaszos túlérzékenységet agresszivitással palástoló lánynak jellemzi Luciettát, olyanak, aki büszke erős egyéniségére, függetlenségére és spródságára, de megijed, amikor megérzi, hogy érzelmei valakivel szemben kiszolgáltatottá tették, s görcsös elszántsággal próbál úrrá lenni az elhaltalmasodó gyengeségen. Ebben az előadásban Checca sem naivszerep, s Bíró Kriszta méltó ellenfelet állít Luciettának. Legkisebbként ösztönösen azt a taktikát választja, hogy megjátszsa az édes kis butuskát; senki ne nézzen ki belőle annyi következetességet és rosszindulatot, amivel könnyen pokollá teheti erősebbnek tűnő vetélytársa életét! Mellettük szeretetre méltó matrónának tűnik Máthé Eta Liberája, kedvesen bumfordi asszonyt játszik Szilágyi Enikő, míg Orsetta (Nyakó Júlia) inkább csak áldozati bárányka a két kis ragadozó között.

De az igazán féltetni való, veszélyeztetett lények a férfiak! A kemény, sokat túrt halászok, akiket, mihelyt lelépnek az ingó fedélzetről, házuk portájánál még ingoványosabb talaj vár. Az idősebbek nem tehetnek mást, mint hogy szitkozódva és pofonokat osztogatva próbálnak rendet tenni nekibuzdult asszonyaik között, az ifjabbak viszont kést is rántanak, és egymásnak esnek. A két családfe között Toni (Sirkó László) hamar feladja, míg Fortunato töretlen kedéllyel ártalmatlanítja a civakodó nőket és a bicskázó férfiakat. Kovács Lajos nem Fortunato elviselhetetlen hadariságából építi fel a szerepet, inkább azt mutatja meg, hogy annak a férfinak, aki három nővel kénytelen együttélni, tényleg elmegy az esze egy kissé, másrészt azt, hogy számára a tiszta és csinos otthon viszonylagos békéjénél százszor kellemesebb a vihartól korbácsoló tenger. „Hej, asszonyi állapot, az asszony utálat, utálat, állapot, utálat” - sóhajtja beszédhibájáról is megfeledkezve a felvonászáro szavakat. A fiatalabb generációnak még sokat kell tanulnia:

Naszlady Éva (Lucietta) és Bíró Kriszta (Checca) (Vajda Péter felvételei)

szemmel láthatóan hamar el fog vérezni a házasság harcmezéjén a hezitáló Beppe (Zelei Gábor), némileg nagyobb eséllyel indulhat a szangvinikus Titta Nane (Debreczeny Csaba). Talán még legjobban Toffolo (Ilyés Róbert) jár, hiszen őt eleve felszarvazásra szánták, s éhenkórász lebzselőként már sok mindent megtapasztalhatott az emberi természet árnyoldalaiból.

Goldoni komédiájában nem sok szó esik szerelemről - házasságról és hozományról annál inkább. Az érzelmek, a szokások és az üzlet átfedik egymást. Lendvai jelzi, hogy a darabban ábrázolt szenvedélyes népeletet nem tartja sem naivnak, sem idillikusnak. Az ember itt is ki van téve a sérüléseknek, s egy életre vert helyzetbe kerülhet az előítéletek, a kényszerek, a mások vagy a saját konoksága, butasága folytán. A rendező már azzal is sokatmondóan ellenpontozta a darab könnyed játékosságát, hogy kiemelve az elvontan távoli múltból, későbbre tolt a történet idejét. Különösen az előadás második jelenetében érezhető ez a szándék: az örömteli megérkezés egy naturálsan ábrázolt halfeldolgozó üzemben játszódik. Don Vincenzo kifogástalan öltönyében sétálgat a halszagú bálák között, míg a hosszú hajút után végre révbe ért halászok futószalagról kapkodják le a zsákmányt, amiből az ingyenc kereszt-apa rögtön tarhál. A két világháború közötti, fasizálódó Olaszország ez, amelyben fegyveres klánok uralkodnak, s ahonnan milliók indulnak el a jobb megélhetés reményében az Újvilágba.

Mivel e vígjátékban a felmerülő konfliktusok egyike sem haladja meg az „X elnyeri-e Y kezét” jellegű problémák szintjét, kérdés, hogy a komorabb színek nem tűnnek-e pacának ezen a derűs mediterrán csendéleten. Mintha a rendező félt volna a túlságosan „könnyű műfajtól”, s ezzel a szociológiailag jellemzett környezetrajzzal próbálta volna mondandóját magvasabbá tenni. Ezért a darab műfaja, stílusa és teatrális megfogalmazása között némi távolságot érzek. A színészek vígjátékot játszanak, de nem könnyíti meg a nevettetést, hogy például Horesnyi Balázs perspektivikusán emelkedő, szűkülő, sötét tónusú díszletét konzekvensen alulvilágítja a rendező.

Összességében azonban igen hatásosan működik az előadás. A színészek tudják, mi a dolguk, ezért bátran és élvezetesen játszanak, a történetmondó pergő, a darab nyelvezete ma is frissnek hat (tár Mészöly Dezső magyarítása mintha több nyelvi leleménnyel élne, mint az itt használt Révay-fordítás). Eredeti szerepértelmezések, sok látványos színészi alakítás, néhány nagyszerűen levezényelt jelenet. Bármilyen folytatás, az nyilvánvaló, hogy rég irhatunk ennyi jót egy kecskeméti előadásról.

Carlo Goldoni: *Chioggiai csetepaté* (Katona József Színház, Kecskemét)

Fordította: Révay József. Rendező: Lendvai Zoltán. Díszlet: Horesnyi Balázs m.v. Jelmez: Salamon Eszter.

Szereplők: Sirkó László, Szilágyi Enikő, Naszlady Éva, Máthé Eta, Bíró Kriszta, Nyakó Júlia, Kovács Lajos, Debreczeny Csaba, Ilyés Róbert, Kiss Jenő / Kocsó Gábor m. v., Budai László, Zelei Gábor, Csiszár Nándor, Juhász Tibor, Fandl Ferenc.